

Aspecte privind evoluția regimului silvic pe Domeniul fiscal al Zlatnei în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea

DR. IOSIF MARIN BALOG, ACADEMIA ROMÂNĂ,
INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARIȚIU” CLUJ-NAPOCA

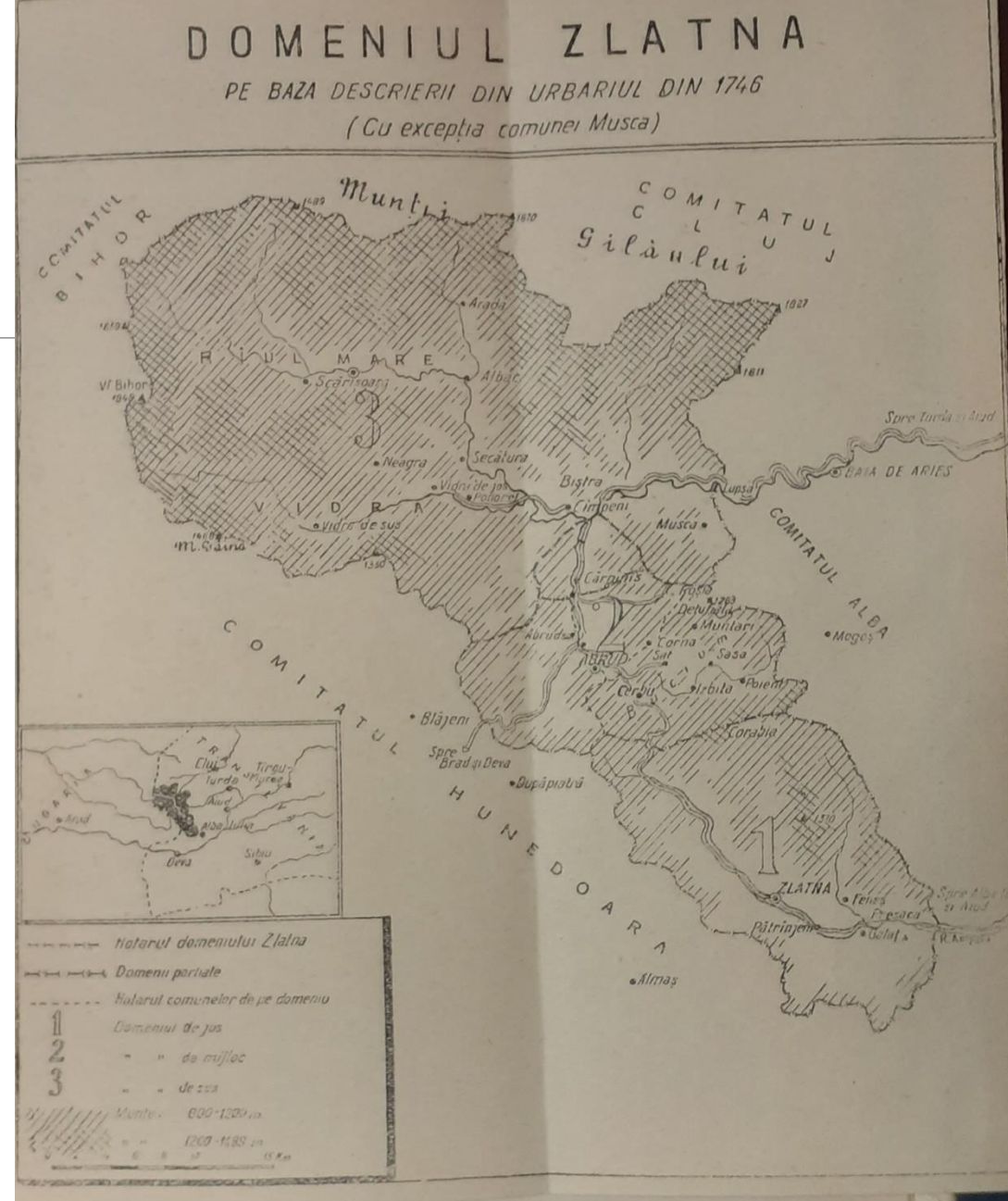
Domeniul Zlatnei

Domeniul Zlatnei, constituit în secolul al XVI-lea. După împărțirea Ungariei, posesiunile Capitlului din Alba Iulia intră formal în posesia Principelui Transilvaniei (Fiscului).

Domeniul de Sus: păduri, creșterea animalelor prelucrarea lemnului (centrul la Câmpeni) (97% din pop.)

Domeniul de Mijloc: minerit (centrul la Abrud). (80% din pop.)

Domeniul de Jos: minerit și agricultură (centrul la Zlatna). (47% mineri, 53 % agricultori).

Regimul juridic al pădurilor pe Domeniul Zlatnei

Tipuri de păduri: păduri fiscale (alodiale)

Păduri urbariale

Păduri comunale (pur sătești sau iobăgești în care stăpânul moșiei nu are nici un drept)

Păduri în folosință comună (mari proprietari, fisc, iobagi)

Pădurile Fiscului la mijlocul sec. al XIX-lea:

Câmpeni: 124.000 jugăre

Hunedoara: 31.000 jugăre

Zlatna: 35.000 jugăre

Abrud 14.277 jugăre

Total: 204.2077 din aprox. 514.000 jugăre

Regimul silvic în secolul al XVIII-lea

În Transilvania exista o conștiință a dreptului de liberă folosire a pădurilor perpetuată și moștenită vreme de secole. Până la mijlocul secolului al XVIII-lea, Moșii au folosit în mod liber pădurile, legătura lor cu proprietarul de moșie sau altă entitate tutelară fiind „slabă, ocazională, și mai puțin directă”, pădurea fiind din belșug, cu slabă valoare economică. Pe de altă parte, proprietatea stăpânului de moșii asupra pădurilor nu era absolută și completă, fiind grevată de dreptul de servitute al țăranului. Acest caracter dublu se va menține până la desființarea relațiilor de servitute, cel puțin în modul de exploatare a pădurilor.

Din partea autorității statale, până spre mijlocul secolului al XVIII-lea exista un nivel minim de reglementare a exploatării pădurilor.

În condițiile densității reduse a populației, problema defrișărilor nu a fost una acută. Defrișările se făceau cu acordul tacit sau autorizarea stăpânului de moșie. Ex., pe domeniul Zlatnei pământul arabil și fânețele au fost create în mare măsură și cu autorizarea comunității nu numai pentru consăteni, ci și pentru cei nou veniți care-și construiau casele pe locurile indicate în jurul cărora se extindeau pentru fânețe și ogoare. Satul ținea evidența acestor defrișări, deoarece contribuția lor la taxele urbariale erau plătite în comun și repartizate pe familii.

Regimul silvic în secolul al XVIII-lea

Schimbări semnificative survin la mijlocul secolului al XVIII-lea pe fondul noilor politici de tip cameralist promovate de Viena care aveau ca scop: extinderea bazei de impozitare promovarea și intensificarea activităților miniere.

Legat de minerit, se instituie noi măsuri privind administrarea pădurilor care afectează Domeniul de Jos și de Mijloc, dar prin legislația silvică restrictivă, sunt afectate și comunitățile de pe Domeniul de Sus.

Ordonanța silvică din 1748 restrângea drastic dreptul de exploatare a pădurilor, instituind o pază severă, interdicția defrișărilor pentru terenuri agricole și grădini, mari întinderi de pădure fiind complet oprite de la exploatare. Lemnul de construcție și pentru comercializare se putea obține doar cu autorizație și contra cost (prețurile erau totuși moderate și suportabile).

Regimul silvic în secolul al XVIII-lea

În problema pădurilor, pe domeniul Zlatnei cele două autorități (Tezaurariatul, aut. comitatense) aveau viziuni ușor diferite: Guberniul se pronunță pentru restricții cât mai severe, Cancelaria aulică consideră că exploatarea trebuie să se facă în limite bine stabilite dar în interesul creșterii veniturilor domeniale (încălcările să nu fie pedepsite bănește, ci prin pedepse corporale).

Comunitățile locale au fost private de o sursă vitală de câștig, iar prin instituirea de taxe, statul a urmărit obținerea de noi surse de venit.

Fenomenul „tăinuirilor”, o evidență defectuoasă la nivel de urbarii și conscripții, cu consecințe asupra regimului de taxare.

În noul context economic, lemnul devine o materie primă tot mai căutată, cresc prețurile, la care se adaugă sporirea restricțiilor.

Reorganizarea regimului silvic și cadrul juridic

Reorganizarea regimului silvic pe Domeniul Zlatnei (1746) prin lărgirea suprafețelor de păduri interzise. Un document juridic important în perspectiva viitoarelor diferende între Fiscul imperial și comunități.

Ordonanța silvică din 1748 Mari întinderi de pădure au fost complet oprite de la exploatare. Lemnul de construcție și comercializare se putea obține doar cu autorizație și contra cost.

Legată de construirea noii topitorii de la Zlatna (1748).

Divergențele dintre Cancelaria aulică și Guberniu cer găsirea unei soluții de compromis între fisc și țărani care să asigure: paza și protecția pădurilor, delimitarea pădurilor fiscale de cele ale comunităților, obligația comunităților de a asigura stânenii de lemne necesari autorităților montanistice, mangalul pentru topitorii etc.

Autoritățile recunoșteau curăturile făcute până atunci, dar interziceau altele pe viitor. Nevoile de lemne ale sătenilor trebuiau asigurate prin autorizații și documente oficiale.

Măsurile au fost considerate drept severe constrângeri, dar au fost acceptate. Situația suprafețelor dpdv al proprietății rămâne în continuare neclară, din cauza inexactității urbariilor și conscripțiilor (1652, 1715, 1724, 1731, 1746, 1750).

Petițiile Moților

Șirul de petiții avea ca idei comune:

- pădurile nu aparțin nici statului, nici nobililor, ci sunt ale comunelor;
- accesul liber la păduri și foloasele lor era o lege ancestrală și nescrisă a locului;
- restricțiile impuse îi lasă pe Moți fără o sursă vitală de existență.

Petiția din 1779 de o delegație condusă de Horea și Cloșca în numele comunelor Râul Mare, Albac , Scărișoara, Secăura, Ponorel, Vidra, Bistra va rămâne fără vreun rezultat favorabil.

Una din cauzele răscoalei a fost fără îndoială restrângerea deprului de folosință a pădurilor.

„Birocratizarea pădurilor” era o componentă primordială a politicilor cameraliste promovate de Viena.

Pădurile considerate resurse economice ce trebuiau gestionate eficient.

Componenta privind nevoia de protecție și regenerare a pădurii. Ordonanța silvică era considerată din această perspectivă un documente extrem de avansat.

Contradicție totală cu vechile practici locale potrivit cărora pădurea era o resursă comună rezultând un conflict structural între concepția tradițională a Moților și viziunea birocratică a Vienei.

Moții s-au trezit într-un sistem autoritar, birocratic, și fiscalizat. Un sistem impersonal și străin pentru ei care a generat o profundă frustrare și nemulțumire.

Legislația silvică habsburgică din secolul al XVIII-lea, deși în esență menită să conserve pădurile și să optimizeze utilizarea lor, a produs în Munții Apuseni un șoc social, economic și cultural profund. Pentru moți, pădurea a încetat să fie un spațiu al libertății și al supraviețuirii, devenind terenul unui conflict între tradiție și modernizare impusă, între dreptul nescris și codul imperial. Această ruptură a alimentat o memorie colectivă a nedreptății.

Situația de pe domeniul fiscal al Zlatnei în secolul al XVIII-lea reprezintă o sinteză perfectă a conflictului dintre autoritatea imperială și autonomia rurală tradițională. Pădurile, esențiale pentru minerit și economie, au devenit instrumente ale puterii și ale controlului, în vreme ce comunitățile locale au fost reduce la statutul de „tolerate” în propriul lor spațiu ancestral.